Parlamentul European

Clădirea Eastman: o bijuterie a patrimoniului bruxellez pentru Casa Istoriei Europene

SINTEZĂ

Clădirea Eastman, situată în inima cartierului Léopold și în apropierea instituțiilor europene, găzduiește Casa Istoriei Europene, care își va deschide porțile în a doua jumătate a anului 2016. Alegerea acestei foste clinici dentare și renovarea sa permit punerea în valoare a istoriei unei clădiri marcante a patrimoniului bruxellez și european. Înființată de George Eastman, fondatorul companiei Kodak, clinica dentară a fost construită în 1935 în parcul Léopold, care, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, a devenit un spațiu dedicat activităților științifice și timpului liber. Clădirea, care jucase pe rând rolurile de clinică publică, instituție de învățământ și cămin de bătrâni, a fost închiriată de Parlamentul European în 1985 pentru a găzdui servicii administrative, o tipografie și o creșă. De-a lungul anilor, anumite părți ale clădirii au fost ocupate și de alte organisme europene, precum Ombudsmanul European sau Curtea de Conturi a Uniunii Europene. În 2009, Parlamentul European a decis ca, în urma unei renovări și extinderi ambițioase, clădirea să devină sediul Casei Istoriei Europene, care, prin intermediul unei muzeografii complet moderne, va avea misiunea de a prezenta istoria Europei de-a lungul ultimelor două secole. Astfel, clădirea Eastman își va putea îndeplini în continuare, sub o altă formă, rolul de instituție educațională și socială.

Sursă: Atelier d'architecture Chaix & Morel et Associés, Paris JSWD, Köln Image: © E.Young / AACMA - JSWD.

Cuprinsul notei informative:

- George Eastman, filantrop
- Parcul Léopold și clinica dentară
- Clinica Eastman, spațiu al științelor și al solidarității
- Clinica și Parlamentul European
- Etapele transformării clădirii
- Proiectul Casei Istoriei Europene
- Principalele documente de referință

EPRS | Serviciul de Cercetare al Parlamentului European
Autori Philippe Perchoc și Étienne Deschamps
Serviciul de cercetare pentru deputați și Casa Istoriei Europene
Februarie 2016
PE 577.957

RO
(or. FR)

George Eastman, filantrop

George Eastman se naște în 1854 la Waterville (New York, Statele Unite ale Americii). Orfan de la o vârstă fragedă, el începe să lucreze de la 14 ani, mai întâi în domeniul asigurărilor și apoi în sectorul bancar. Nu-și află însă adevărata vocație decât zece ani mai târziu, când descoperă tainele fotografiei. Muncește apoi zi și noapte în bucătăria casei părintești ca să simplifice utilizarea fotografiei, dezvoltând o tehnologie cu plăci uscate, pe care o brevetează în 1880. Patru ani mai târziu revoluționează practica fotografică și deschide calea către cinematografie prin inventarea peliculei de celuloid. În 1888, întemeiază societatea Kodak, datorită căreia ajunge un om înstărit.

George Eastman este renumit, de asemenea, și pentru marea sa generozitate. El donează, de fapt, o mare parte din averea sa în scopuri caritabile, iar o treime din acțiunile pe care le deține la Kodak le împarte angajaților, introducând astfel pe piață conceptul de participare a lucrătorilor la capitalul social. Afectat de faptul că nu se prea acordă atenție problemelor dentare și igienei orale a copiilor care provin din medii defavorizate și că aceștia nu-și îngrijesc în general dinții, Eastman finanțează crearea primei clinici dentare, inaugurate în 1917, la Rochester (New York), orașul în care a deschis și prima fabrică Kodak. Clinica furnizează îngrijiri stomatologice gratuite populației locale. George Eastman își continuă activitatea în acest sens, înființând și alte clinici similare la Londra, Roma, Paris, Stockholm și Bruxelles. În 1931, Eastman donează Comisiei de asistență publică a orașului Bruxelles un milion de dolari pentru înființarea unei clinici stomatologice, destinate acordării de îngrijiri medicale gratuite copiilor săraci din zona urbană. Pentru construirea clădirii a fost ales un teren de 2000 m^2 de la marginea parcului Léopold, iar piatra de temelie a fost pusă în 1934.

Parcul Léopold și clinica dentară

Parcul Léopold, loc dedicat activităților științifice

Vestigiu al fostei văi a râului Maelbeek, la jumătatea secolului al XIX-lea Parcul Léopold era un parc peisagistic în stil englezesc, unde oamenii își petreceau timpul liber și participau la activități sociale. Lumea venea aici în special ca să admire parcul și curiozitățile expuse de Societatea regală de zoologie, horticultură și agrement (*Société royale de zoologie, d'horticulture et d'agrément*). De-abia la începutul secolului al XX-lea, Ernest Solvay, industriaș belgian, propune crearea în cadrul parcului a unui „Oraș al științelor". Solvay este, în realitate, pasionat de știință și organizează reuniuni periodice între cei mai remarcabili oameni de știință ai vremii, precum Marie Curie, Henri Poincaré, Albert Einstein și Paul Langevin. Cu sprijinul orașului Bruxelles și al sponsorilor privați, în parc sunt instalate rapid patru institute (de psihologie, de igienă, de anatomie și de sociologie) și o Școală de comerț. În anii 1920, aceste institute își mută rând pe rând sediul în noul campus al Universității Libere din Bruxelles. Clinica dentară George Eastman își deschide porțile în 1935, fiind inaugurată oficial în prezența regelui Léopold al III-lea și a reginei Astrid, cu o lună înainte de decesul acesteia într-un accident. În anul 1955, liceul Émile Jacqmain începe să-și desfășoare activitatea în incinta fostului Institut de psihologie.

Michel Polak (1885-1948)

Michel Polak este un arhitect elvețian originar din Mexic care, după finalizarea studiilor la Zurich, și-a desfășurat activitatea în principal în Belgia și, ulterior, la Paris. Mai multe clădiri de seamă din orașul Bruxelles, majoritatea purtând amprenta stilului Art Déco, au fost proiectate de Polak. Printre acestea se numără hoteluri renumite sau vile aparținând familiilor bogate, precum Villa Empain. Două dintre clădirile sale găzduiesc în prezent „instituții" europene: Résidence Palace (Consiliul European) și clădirea Eastman (Casa Istoriei Europene).

Construcția clinicii dentare

Clădirea clinicii Eastman, inspirată din planurile clinicii Rochester, a fost proiectată de arhitectul Michel Polak, care a contractat întreprinderi locale renumite pentru executarea lucrărilor și decorarea interioarelor. Placată cu piatră albă, fațada clădirii este alcătuită dintr-un bloc arhitectural central (15 x 31,4 m), flancat de două corpuri laterale, în decroș (11,4 x 35,4 m). O scară impozantă din piatră albastră conduce către holul de la intrare, decorat cu reliefuri în ronde-bosse, unde se remarcă o ușă monumentală decorată cu fier forjat. Tâmplăria interioară, în stilul anilor 1930, este realizată din lemn prețios adus din Congo. Aripile clădirii găzduiau o sală de curs, un mic muzeu de ortodonție, o bibliotecă, un vestiar și toalete. La etaj, se aflau o sală de radiografii, săli de operație, de anestezie și de extracție, saloane pentru fete și băieți și laboratoare. La primul etaj din blocul central, într-o sală spațioasă și luminoasă cu ferestre boltite mari, cu cadre metalice, erau așezate, pe trei rânduri, 26 de scaune stomatologice moderne.

Imaginea 1 - Construcția clădirii Eastman, 1934

© University of Rochester Medical Center, Eastman Institute for Oral Health

Clinica Eastman, spațiu al științelor și al solidarității

Rezultat al unei filozofii de promovare a sănătății publice, clinica era dotată cu cele mai moderne echipamente medicale disponibile la vremea respectivă, remarcându-se totodată prin atenția pe care o acorda tinerilor care îi treceau pragul. Convins că o clinică trebuie să fie cât mai agreabilă posibil și să nu le amintească copiilor că se află, de fapt, într-un spital, Polak s-a străduit să folosească alte culori decât alb pentru pereți și podele. În plus, pereții sălii de așteptare erau decorați cu fresce care înfățișau scene din cele mai celebre fabule ale lui La Fontaine, realizate de pictorul belgian Camille Barthélémy. În centrul încăperii, se afla o volieră de bronz cu păsări exotice, menită să le distragă atenția copiilor care așteptau să intre în cabinet. În perioada sa de funcționare, clinica Eastman oferea îngrijiri medicale unui număr de aproximativ 150 de copii pe zi, fiind totodată loc de practică pentru studenții de la stomatologie, dar și gazdă a reuniunilor științifice, care se țineau în sala sa de conferințe cu o capacitate de peste 150 de locuri pe scaune.

Clinica și Parlamentul European

Din 1955, clădirea a găzduit în paralel și un cămin de bătrâni, reședința Eastman. Totuși, după ce clădirea funcționase timp de peste 50 de ani ca clinică dentară, Centrul public de asistență socială (CPAS) de la Bruxelles a decis să pună capăt activităților medicale și de îngrijire, reintegrând edificiul în patrimoniul său privat. Parlamentul European, care, din anii 1970, ocupa birourile nu foarte practice de pe Boulevard de l'Empereur, a decis ca, pentru extinderea la Bruxelles a activităților comisiilor și grupurilor sale politice, să construiască un edificiu pe strada Belliard care să fie închiriat de guvernul belgian și subînchiriat Parlamentului. De altfel, clădirea Eastman este situată foarte aproape de strada Belliard[1]. În 1985, Parlamentul European a închiriat edificiul de la CPAS; contractul de închiriere a fost reînnoit de mai multe ori până în 2008, când PE a achiziționat clădirea printr-un contract de închiriere pe termen lung, încheiat pe o perioadă de 99 de ani.

Imaginea 2 - Sala de așteptare a Institutului Eastman, cu voliera, 1935

Sursă: Archives d'Architecture Moderne, Bruxelles

1985 marchează un moment important în istoria Parlamentul European, care a decis, printr-o rezoluție, să își dezvolte sediul de la Bruxelles și să construiască un hemiciclu cu o capacitate de cel puțin 600 de locuri[2]. Cum statele membre nu au reușit să adopte o decizie privind un sediu unic al instituțiilor europene, care fusese îndelung solicitată de Parlament, acesta din urmă a hotărât să utilizeze marja de manevră redusă pe care i-o confereau tratatele, pentru a-și reorganiza activitatea. Actul unic european, în curs de elaborare la vremea respectivă, urma să îi consolideze rolul. Astfel, în 1983, Parlamentul a organizat pentru a doua oară o sesiune plenară la Bruxelles, în Palatul Congresului (*Palais des Congrès*) de pe strada Ravenstein. Au existat totuși dificultăți tehnice, ceea ce a determinat Parlamentul să decidă că avea nevoie de propria sa infrastructură[3], mai bine adaptată la nevoile sale și capabilă să facă față viitoarelor extinderi (Spania și Portugalia în 1986).

În 1986, numai 11 % din personalul Parlamentului lucra la Bruxelles și, potrivit unui studiu din 1983, acesta ocupa 413 birouri pe strada Belliard și 80 de birouri pe strada Remorqueur. Totuși, aveau nevoie de mai mult spațiu și, până la finalizarea construcției noilor clădiri, închirierea edificiului Eastman părea opțiunea evidentă. Începând cu 1985, clădirea Eastman a fost locul desfășurării a numeroase conferințe, dar totodată a găzduit o cafenea, o tipografie și săli de reuniune; în 1993, acest spațiu a devenit o creșă pentru copiii personalului Parlamentului (cu o capacitate de aproximativ 220 de locuri). Ulterior, clădirea a fost sediul a diferite asociații europene precum *Femmes d'Europe* (Femeile Europei), Fundația Pegasus sau Asociația corurilor Comunităților Europene. De-

a lungul anilor, acest spațiu a găzduit, de asemenea, diferite servicii ale Ombudsmanului European și ale Curții de Conturi Europene.

Parcul Léopold, cu numeroasele sale edificii, precum Institutul Pasteur sau biblioteca Solvay, a fost parțial clasificat, în 1976, ca sit care face parte din patrimoniu. Clădirea Eastman însă nu se numără printre edificiile din patrimoniu, însă fațadele sale de pe partea cu parcul Léopold fac totuși parte din situl de patrimoniu. Această situație a clădirii a facilitat renovarea și valorificarea sa în scopuri culturale și în contextul mai larg al revitalizării parcului Léopold. La 17 iunie 2009, Biroul Parlamentului a aprobat decizia ca clădirea Eastman să devină sediul Casei Istoriei Europene.

Etapele transformării clădirii

În iulie 2009, Parlamentul European a lansat un concurs internațional care s-a derulat în trei etape. În cadrul concursului, s-a acordat o atenție deosebită elementelor precum proiectarea muzeografică, accesibilitatea persoanelor cu mobilitate redusă, analiza nevoilor, evaluarea costurilor de funcționare, precum și impactul clădirii asupra mediului și performanța sa energetică. Ultima etapă a concursului s-a încheiat la începutul anului 2011, odată cu desemnarea grupului câștigător: studioul de arhitectură *Chaix & Morel et Associés* (Franța), *JSWD Architekten* (Germania) și *TPF Engineering* (Belgia). Proiectul prevedea îndeosebi o extindere în stil contemporan, precum și restaurarea fațadelor originale și a anumitor săli pentru a păstra estetica epocii în care a fost construit edificiul. Pentru găzduirea întregii expoziții, trebuia să se dubleze suprafața existentă a clădirii: proiectul prevedea extinderea în curtea din spate și adăugarea a trei noi etaje. Această extindere pe verticală respectă și consolidează principiul proiectului inițial, bazat pe caracterul dominant al corpului central flancat de două aripi simetrice. Cubul de sticlă serigrafiată plasat deasupra acoperișului inițial le permite trecătorilor să întrevadă ce se află în interior: prisme opace par să plutească în cubul transparent.

Imaginea 3 - Proiectul Casei Istoriei Europene - vedere laterală

Sursă: *Atelier d'architecture Chaix & Morel et Associés, Paris JSWD, Köln Image*: © E. Young / AACMA - JSWD

În 2012, costul lucrărilor de extindere și de renovare a clădirii era estimat la 31 de milioane de euro, iar cel al expoziției - care includea o sumă considerabilă destinată multilingvismului - la 21,4 milioane de euro. Pe durata concursului pentru alegerea arhitecților, proiectul a dat naștere unei discuții aprinse privind atât caracterul oportun al acestuia, cât și integrarea sa în mediul arhitectural din Bruxelles. Astfel de dezbateri au avut loc și în cazul construirii principalelor muzee din ultimii ani și par a fi plauzibile.

Parlamentul a facilitat acest schimb de idei organizând, în 2012, o expoziție a proiectelor candidate, alături de cel ales câștigător. În plus, a organizat numeroase reuniuni cu asociațiile rezidenților.

Proiectul Casei Istoriei Europene

Ideea înființării unui muzeu al Europei nu este nouă. Comisia Europeană se gândise încă din anii 1990 să deschidă, în diverse muzee renumite din Europa, săli dedicate istoriei europene[4]. De asemenea, în 1997, la Bruxelles, a fost lansat un proiect privat de înființare a unui Muzeu al Europei, care a avut drept rezultat două expoziții preliminare și o expoziție itinerantă.

De asemenea, mai multe țări europene și-au pus problema înființării unui mare muzeu național. Germania a dus planul la capăt cu succes, deschizând muzeul *Haus der Geschichte* la Bonn. În schimb, proiectul lansat de parlamentul neerlandez în 2006 pentru crearea *Nationaal Historisch Museum* a fost abandonat în 2010, la fel ca și proiectul pentru *Maison de l'histoire de France* propus de președintele Nicolas Sarkozy și abandonat ulterior din cauza costurilor pe care le implica (80 de milioane de euro) și a criticilor suscitate de scrierea unei narațiuni despre istoria națională. În Statele Unite însă situația a fost diferită: la Washington, după încheierea Războiului Rece, au apărut numeroase muzee care evitau ideea unui narațiuni naționale monumentale (*United States Holocaust Memorial Museum, National Museum of the American Indian*).

În acest context, proiectul Casei Istoriei Europene, lansat oficial în februarie 2007 de către Hans-Gert Pöttering în cadrul discursului inaugural pe care l-a ținut după ce a fost ales Președinte al Parlamentului European, părea ambițios. În decembrie 2007, s-a instituit un comitet de experți, alcătuit din nouă istorici și specialiști în muzeologie din toată Europa[5]. În septembrie 2008, comitetul a propus un concept pentru Casa Istoriei Europene[6]. S-a decis deci ca scopul primordial al viitoarei Case a Istoriei Europene să fie acela de a ajuta toate categoriile de persoane din toate mediile să înțeleagă mai bine istoria recentă a continentului, în contextul secolelor anterioare, în care s-au conturat idei și valori, uneori ca urmare a unor procese lungi și dificile. Muzeul își propune astfel să le ofere cetățenilor posibilitatea de a reflecta în mod critic la istoria integrării europene, la forțele sale motrice, la potențialul și la provocările acesteia[7]. Astfel, Casa Istoriei Europene a fost gândită ca un loc de învățare informală, un mediu în care

Imaginea 4 - Proiectul Casei Istoriei Europene - interiorul

Sursă: *Atelier d'architecture Chaix & Morel et Associés, Paris JSWD, Köln*
Image: © E.Young / AACMA - JSWD

vizitatorii ar putea dobândi cunoștințe prin experiența vizitării unui muzeu. Concepută ca un loc care favorizează imersiunea, Casa Istoriei Europene dorește să le suscite vizitatorilor săi interesul față de o istorie prezentată ca fiind a lor și să le stârnească curiozitatea față de parcursul actual al Europei. Prezentând istoria integrării europene în contextul mai amplu al istoriei europene a secolelor al XX-lea și al XXI-lea, Casa Istoriei Europene trebuie, prin urmare, să vină în completarea *Parlamentariumului*, inaugurat în 2011, care se concentrează asupra istoriei construcției europene și asupra funcționării Parlamentului European. Vizitatorii cartierului european vor putea vizita ambele muzee și alte locuri de interes, precum hemiciclul, esplanada și intrarea de protocol. Acest lucru le va oferi o imagine de ansamblu cuprinzătoare despre funcționarea Parlamentului European și o perspectivă asupra contextului istoric european.

Partea centrală a Casei Istoriei Europene va fi reprezentată de o expoziție permanentă, care se concentrează pe perioada care începe cu progresele din secolul al XIX-lea și continuă cu izbucnirea Primului și a celui de-al Doilea Război Mondial, cu tranziția către Războiul Rece, căderea Cortinei de Fier și a Zidului Berlinului, procesele de consolidare a integrării europene, aducându-ne în zilele noastre. Această expoziție va fi completată cu mici prezentări despre originile continentului și perioadele medievale și moderne.

Expoziția continuă într-o secvență cronologică și tematică la fiecare etaj. Descoperirea expoziției principale oferă perspective multiple, prin studii de caz care încurajează vizitatorul să își pună numeroase întrebări. Ultimul etaj are un tavan „deschis”, prin care se poate vedea cerul și care simbolizează posibilitățile infinite ale viitorului european. Acesta va fi, de asemenea, un spațiu în care vizitatorii își pot trage sufletul și pot reflecta asupra propriilor impresii. Pentru a-și îndeplini toate obiectivele, Casa Istoriei Europene folosește o metodologie a muzeelor contemporane: crearea de experiențe pentru toate simțurile pe baza unor obiecte, imagini, prezentări audiovizuale și texte explicative disponibile în cele 24 de limbi oficiale ale Uniunii Europene.

Expoziția permanentă va fi completată de alte activități, cum ar fi expoziții temporare și expoziții itinerante, precum și de o gamă largă de evenimente și publicații. În plus, scopul muzeului este de a oferi, în afara expozițiilor și a vizitelor ghidate, un program pedagogic care îndeamnă vizitatorii să-și pună întrebări în legătură cu felul în care înțeleg istoria europeană și moștenirea sa pentru lumea contemporană.

Deschiderea Casei Istoriei Europene în noiembrie 2016 își propune să adauge o dimensiune complet nouă experienței vizitării Parlamentului European și, potrivit previziunilor, va genera, în plus, o creștere a numărului de vizitatori cu circa 350 000 pe an. Se poate afirma deci că, pe parcursul îndelungatei sale istorii, edificiul Eastman și-a păstrat atât caracterul inovator în ceea ce privește tehnologia folosită, cât și rolul său de spațiu al științelor, dedicat publicului. Prin urmare, nu este deloc exagerat să se afirme că înființarea Casei Istoriei Europene reprezintă pentru parcul Léopold întoarcerea la origini.

Principalele documente de referință

Construirea Casei Istoriei Europene. Un proiect al Parlamentului European, Luxemburg, Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2013, p. 49.

S. Clark et J. Priestley, *Europe's Parliament, People, Places, Politics*, Londra, John Harper Publishing, 2012.

T. Demey, *Bruxelles, chronique d'une capitale en chantier*, volumul 2: *De l'Expo 58 au siège de la CEE*, Bruxelles, Paul Legrain, 1992.

C. Mazé, *La fabrique de l'identité européenne, dans les coulisses des musées de l'Europe*, Paris, Belin, 2014.

Note

[1] Curtea de Conturi Europeană, Raport special al Curții de Conturi privind politica imobiliară a instituțiilor Comunităților Europene, JOC, nr. C221/1, 3 septembrie 1979.

[2] Parlamentul European, Rezoluția referitoare la infrastructurile necesare desfășurării reuniunilor la Bruxelles, 24 octombrie 1985, doc. B2-1120/85.

[3] În special, sala nu era adaptată pentru votarea electronică și pentru numărarea voturilor prin apel nominal. Agence Europe, 28 aprilie 1983.

[4] Véronique Charléty, „L'invention du Musée de l'Europe, contribution à l'analyse des politiques symboliques européennes" (Proiectarea Muzeului Europei - contribuții la analiza politicilor europene emblematice), *Regards sociologiques*, 27-28, 2004.

[5] Camille Mazé, *La fabrique de l'identité européenne, dans les coulisses des musées de l'Europe*, Paris, Belin, 2014.

[6] Comitetul de experți, *Ideile fundamentale ale unei Case a Istoriei Europene*, Parlamentul European, octombrie 2008.

[7] Taja Vovk van Gaal et Christine Dupont, „The House of European History", *Entering the minefields: the creation of new history museums*, lucrările conferinței EuNAMus, 2012.

Declinarea responsabilității și drepturi de autor

Conținutul acestui document reprezintă exclusiv responsabilitatea autorului și orice opinii exprimate în acesta nu reprezintă neapărat poziția oficială a Parlamentului European. Documentul este destinat deputaților și personalului PE pentru utilizarea în cadrul activității lor parlamentare. Reproducerea și traducerea documentului pentru scopuri necomerciale sunt autorizate, cu condiția ca sursa să fie menționată și Parlamentul European să fie anunțat în prealabil și să primească o copie a materialului.

© Union européenne, 2016.

eprs@ep.europa.eu
http://www.eprs.ep.parl.union.eu (intranet)
http://www.europarl.europa.eu/thinktank (internet)
http://epthinktank.eu (blog)